

Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi'nin Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları ve Avrupa Sürdürülebilirlik Yeterlilik Çerçevesi (GreenComp) Bağlamında İncelenmesi

ARAŞTIRMA MAKALESİ

Mert BİLEN¹, İbrahim Fatih DEMİREL², Veli GÖK³, Mehmet YAVAŞ⁴

1 Arş. Gör., Kastamonu Üniversitesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, mbilen@kastamonu.edu.tr. ORCID: 0009-0001-3034-8863

2 Dr. Öğr. Üyesi, Kastamonu Üniversitesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, ifdemirel@kastamonu.edu.tr. ORCID: 0000-0002-9647-2672

3 Arş. Gör., Kastamonu Üniversitesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, veligok@kastamonu.edu.tr. ORCID: 0000-0002-7431-0007

4 Arş. Gör., Kastamonu Üniversitesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, myavas@kastamonu.edu.tr. ORCID: 0000-0002-6449-3372

Gönderilme Tarihi: 23.05.2025 Kabul Tarihi: 18.12.2025 DOI: 10.37669/milliegitim.1704675

Atıf: “Bilen, M., Demirel, İ. F., Gök, V., & Yavaş, M. (2025). Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi'nin Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları ve Avrupa Sürdürülebilirlik Yeterlilik Çerçevesi (GreenComp) bağlamında incelenmesi. *Millî Eğitim*, 54(1), 101-140. DOI:10.37669/milliegitim.1704675”

Öz

Bu araştırmanın temel amacı, 2024 yılında uygulanmaya başlanan Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli'ndeki Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi'ni, Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları ve Avrupa Sürdürülebilirlik Yeterlilik Çerçevesi bağlamında içerik uyumu yönünden incelemektir. Bu amaç doğrultusunda çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmış, veriler doküman analizi yöntemiyle elde edilmiştir. Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları ve Avrupa Sürdürülebilirlik Yeterlilik Çerçevesi çalışmanın veri kaynaklarını oluşturmaktadır. Veri kaynaklarından elde edilen verilerin analiz aşamasında ise içerik analizi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi'nde Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları'yla en fazla bağlantıya sahip olan değerlerin sorumluluk, duyarlılık, saygı, tasarruf ve yardımseverlik olduğu ortaya çıkmış; nitekim çerçevede yer alan 20 değerden 17 tanesi bağlantılı bulunmuştur. Bu durum tüm değerler açısından bağlantı oranının %85 olduğunu göstermektedir. Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi'nde Avrupa Sürdürülebilirlik Yeterlilik Çerçevesi'yle en fazla bağlantıya sahip olan değerlerin ise sorumluluk, duyarlılık ve çalışkanlık olduğu belirlenmiştir. Çerçevede yer alan 20 değerden 13 tanesinin bağlantılı olduğu ve bağlantı oranının %65 olduğu görülmüştür. Sürdürülebilir kalkınma amaçlarının ve sürdürülebilirlik yeterlilik çerçevesinin bağlantı oranlarının karşılaştırılması sonucunda, Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli'ndeki Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi'nin sürdürülebilirlik hedefleriyle ortalama olarak %75 oranında örtüştüğü ve yüksek düzeyde uyumlu olduğu ortaya konulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli, Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi, sürdürülebilir kalkınma amaçları, Avrupa sürdürülebilirlik yeterlilik çerçevesi

Investigation of the Century of Türkiye Education Model Virtue-Value-Action Framework in the Context of United Nations Sustainable Development Goals and European Sustainability Competence Framework (GreenComp)

RESEARCH ARTICLE

Abstract

The main objective of this study is to examine the Virtue-Value-Action Framework within The Century of Türkiye Education Model, which was implemented in 2024, in terms of content alignment with the United Nations Sustainable Development Goals and The European Sustainability Competence Framework. To this end, qualitative research methods were used in the study, and data were obtained through document analysis. The United Nations Sustainable Development Goals and The European Sustainability Competence Framework constitute the data sources for the study. Content analysis was used in the analysis phase of the data obtained from the data sources. The research revealed that the values most closely linked to the United Nations Sustainable Development Goals in the Virtue-Value-Action Framework are responsibility, sensitivity, respect, thrift, and generosity; indeed, 17 of the 20 values in the framework were found to be linked. This information indicates a connection rate of 85% for all values. The values most closely linked to The European Sustainability Competence Framework within the Virtue-Value-Action Framework were determined to be responsibility, sensitivity, and diligence. Thirteen of the 20 values in the framework were found to be connected, with a connection rate of 65%. As a result, the comparison of the correlation rates of sustainable development goals and the sustainability competency framework reveals that the Virtue-Value-Action Framework in The Century of Türkiye Education Model aligns with sustainability goals at an average rate of 75% and is highly compatible.

Keywords: *the Century of Türkiye Education Model, virtue-value-action framework, sustainable development goals, European sustainability competence framework*

Giriş

Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) tarafından 2015 yılında, 2030 yılına kadar yoksulluğa son, nitelikli eğitim, eşitsizliklerin azaltılması, iklim eylemi gibi farklı küresel amaçları gerçekleştirmeyi hedefleyerek hazırlanan ve 17 farklı maddeyi barındıran Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları [SKA], tüm ülkeleri kapsayacak şekilde evrensel bir bakış açısıyla belirlenmiştir (Birleşmiş Milletler, 2015; Birleşmiş Milletler, 2025). Avrupa Sürdürülebilirlik Yeterlilik Çerçevesi (GreenComp) [ASYÇ] ise öğrenciler, eğitimciler ve toplumla ilgilidir ve Avrupa Birliği Komisyonu tarafından hazırlanan referans çerçevesidir. Bu referans çerçevesinin amacı, sürdürülebilirliğin yeterlilik olarak gerekliliklerini belirlemek ve bireylerin sürdürülebilirliği yaşamlarına entegre edebilmelerini

sağlamaktır (Bianchi vd., 2022). Sürdürülebilirlikle ilgili iki raporda da yer alan amaçların ve yeterliliklerin gerçekleştirilebilmesi ve sürdürülebilir bakış açısına sahip bir toplum yapısı oluşturabilmenin yolu da eğitimden geçmektedir. Nitekim eğitim öğretim süreçleri, toplumun değişmesini ve gelişmesini sağlamakta, topluma yön vermektedir (Almış & Yılmaz, 2011; Özkan, 2006; Westberg & Primus, 2023). Bu süreçte toplumu oluşturan bireylerin sahip olması gereken bilgi, beceri, değer, tutum ve çıktıları bünyesinde barındıran öğretim programları (Yıldırım, 2022), öğretim faaliyetlerinin planlı, programlı, her öğrenci için eşit ve öğretim süreçlerinin birbiri ile uyumlu şekilde gerçekleştirilebilmesini sağlar.

SKA ve ASYÇ'nin gerekliliklerine sahip birey ve toplum profilini oluşturabilmenin en temel unsurlarından birini de öğretim programları oluşturmaktadır. Öğretim programları aracılığıyla bireylerin sahip olması beklenen bilgi, beceri, değer, tutum ve öğrenme çıktıları üzerinde SKA ve ASYÇ'nin etkileri bulunabilir. Etkilerin programdaki varlığını ortaya koyabilmek amacıyla öğretim programlarını ve öğretim programlarının öğelerini incelemek gereklidir.

Millî Eğitim Bakanlığına bağlı olarak 2024 yılında esneklik ve sürdürülebilirlik (Duyul vd., 2025) gibi unsurlar dikkate alınarak hazırlanan Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli, ülkemizde köklü dönüşümler geçiren öğretim programlarının yeni yapısını ifade etmektedir (Ülçay, 2024). Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Ortak Metni ise yeni hazırlanan öğretim programlarının bakış açısını (Arslankara & Arslankara, 2024; Yurdakal, 2024), uygulama süreçlerini, ölçme-değerlendirmeyi (Temur, 2025) ve hedefler kapsamında; beceriler çerçevesi, Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi gibi farklı çerçeveleri içermektedir. Ortak metinde yer alan Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi, bireyin kişisel gelişimini sağlaması ve topluma uyumlu bireyler yetiştirilmesi (Güneş & Yıldırım, 2024; Yıldırım ve Çalışkan, 2024) bakımından yeni öğretim programlarının en önemli parçalarından birini oluşturmaktadır. Yeni modelde değer; bireyin varoluşsal açıdan anlam kazanmasını, hayata anlam vermesini, uyumlu, ahlak sahibi ve erdemli olmasını sağlayan temel yapı taşı olarak açıklanmıştır (Arslan, 2025; Millî Eğitim Bakanlığı [MEB], 2024a). Karakter eğitimi ve değerler eğitimi bir arada barındıran Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi, geçmişten beri öğretim programlarında farklı isimlerle yer alan, becerilerden bağımsız olarak düşünülemeyen ve bireyin yaşam felsefesi üzerinde etkili olan eğitim sürecini oluşturmaktadır (Geçimli & Kayahan Yüksel, 2024). Süreç, bireyin değer ve karakter inşasına katkıda

bulunarak ahlaki muhakeme becerilerini geliştirir ve etik karar verme yetisini destekler. Karakter eğitiminin öz yeterlik, öz düzenleme ve empati becerileri üzerinde olumlu etkileri olduğu literatürde de vurgulanmaktadır (Berkowitz & Bier, 2005; Lickona, 1991). Aynı zamanda yapılan araştırmalar değerler eğitimi programlarının sosyal uyum, toplumsal sorumluluk ve demokratik katılım üzerinde olumlu etkiler yarattığını göstermektedir (Nucci vd., 2014). Çerçevenin bireye kazandırdığı erdem, değer ve eylem boyutlarının bütüncül etkisi, eğitim literatüründe giderek daha fazla önem kazanan ve Tilbury (2011) tarafından “değerler temelli sürdürülebilirlik eğitimi” şeklinde ifade edilen yaklaşım ile de örtüşmektedir. Sonuç olarak Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi toplumsal ve bireysel bakımdan değer temelli ortak bir yaşam kültürü oluşturmayı hedefler. Bu nedenle çerçevenin, sosyal (Kadırgan & Şat, 2025) ve toplumsal sermayeyi güçlendirebilecek önemli bir parça olduğu söylenebilir.

Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi; bireyin zihinsel, duygusal ve ahlaki yönlerini bütüncül bir şekilde ele alarak eğitimin temel işlevlerinden birisini, başka bir deyişle iyi bir insan yetiştirme amacını ifade etmektedir. Bireyler, süreç içerisinde empati kurma, sabırlı olma, tasarruflu olma, sorumluluk sahibi olma, dürüstlük gösterme gibi davranışları öğrenir, uygular ve gündelik yaşamlarında kullanarak alışkanlık hâline dönüştürme fırsatı bulurlar. Ek olarak bu çerçeve, bireyin yalnızca kendini değil, başkalarını da dikkate alan toplumsal bir bilinç ve bakış açısı geliştirmesine katkı sağlar (MEB, 2024b). Dolayısıyla geleceğin erdemli bireylerini yetiştirecek ve eğitim aracılığıyla toplumun şekillenmesinde rol oynayacak Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli'ndeki Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi'nin, sürdürülebilir bir dünya için sürdürülebilirliği yetkinlik olarak edinmiş bireyler yetiştirilmesini hedefleyen SKA ve ASYÇ bakımından ele alınması önemlidir. Bu kapsamda öncelikle Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi'ndeki değerlere daha sonra da SKA ve ASYÇ'nin içeriğine değinmek faydalı olacaktır.

Tablo 1*Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi'nde Yer Alan Değerler (MEB, 2024a)*

Değerler		
Adalet	Aile Bütünlüğü	Çalışkanlık
Dostluk	Duyarlılık	Dürüstlük
Estetik	Mahremiyet	Merhamet
Mütevazılık	Özgürlük	Sabır
Sağlıklı Yaşam	Saygı	Sevgi
Sorumluluk	Tasarruf	Temizlik
Vatanseverlik	Yardımseverlik	

Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli'ndeki Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi incelendiğinde 20 farklı değer yer aldığı görülmektedir. Değerlere ilişkin eylemlere Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Ortak Metni'nden ulaşılabilir. Program kapsamında bu değer ve eylemlerin hedefi erdemli insana ulaşmaktır.

2013-2015 yılları arasında Birleşmiş Milletler tarafından oluşturulan açık çalışma gruplarının görüşmeleri sonucunda evrensel bir bakışla tüm yaşamın geliştirilmesi amacıyla sürdürülebilir kalkınma amaçları ilan edilmiştir (Birleşmiş Milletler, 2015). SKA incelendiğinde 17 farklı amacı ve bu amaçlara bağlı olan pek çok hedefi barındırdığı görülmektedir (T.C. Sayıştay Başkanlığı, 2025). SKA'nın 17 maddesi Şekil 1'de sunulmuştur.

Şekil 1*Sürdürülebilir Kalkınma İçin Küresel Amaçlar (Birleşmiş Milletler, 2025).*

ASYÇ ise 2022 yılında Avrupa Komisyonu tarafından yayımlanan raporla ortaya konulmuş ve 4 alanda 12 farklı yetkinliği kapsamaktadır (Avrupa Komisyonu, 2025). Avrupa'nın iklim-nötr olma hedefi kapsamında sürdürülebilirliğin eğitim öğretim süreçleriyle bireylere yetkinlik olarak kazandırılması için gereklilikleri ortaya koymak amacıyla hazırlanmıştır. Bu raporla sürdürülebilir kalkınma süreçlerinde bireylerin aktif olarak rol almaları hedeflenmektedir (Bianchi vd., 2022).

Şekil 2

ASYÇ'nin İçeriği

Avrupa Birliği Çerçeveleri örnek alınarak Avrupa Komisyonu tarafından hazırlanan sürdürülebilirlik yeterlilik çerçevesinde (Bianchi vd., 2022) belirtilen 4 alan ve 12 farklı yetkinlik; Şekil 2’de görüldüğü üzere araştırmacılar tarafından Türkçeye çevrilerek görselleştirilmiştir. ASYÇ kapsamında yer verilen 4 alan; sürdürülebilirlik değerini somutlaştırma, sürdürülebilirlikte karmaşıklık kabullenmek, sürdürülebilir gelecekler tasarlamak ve sürdürülebilirlik için harekete geçme şeklindedir. 4 alan içerisinde alt boyut olarak bulunan 12 yetkinlik Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2*ASYÇ Yetkinlikleri (Bianchi vd., 2022)*

Değerler		
Sürdürülebilirliğe değer vermek	Adaletin desteklenmesi	Doğayı tanıtmak
Sistem düşüncesi	Eleştirel düşünme	Problemlerin çerçevesini belirlemek
Gelecek okuryazarlığı	Uyarlanabilirlik	Keşfedici düşünme
Siyasi temsil	Kolektif hareket	Bireysel inisiyatif

SKA ve ASYÇ incelendiğinde yer alan amaçlar ve yetkinlikler; insanlığın ve dünyanın geleceği için daha adil, eşitlikçi, etkili düşünen, doğa dostu ve sürdürülebilir bir gelecek inşasını hedefleyen geniş çaplı yol haritasını sunmaktadır. Nitelikli eğitimden yoksulluğun sonlandırılmasına, keşfedici düşünme yapısından kolektif hareket etmeye kadar birçok amaç ve yetkinliği bünyesinde barındıran raporlar, sosyal-ekonomik-çevresel açıdan bir gelişim ve dengeyi hedeflemektedir.

Sonuç olarak sürdürülebilirlik hem kavram olarak (Varol, 2022) hem de içerik olarak (Sağlık, 2024) günümüzün en önemli konularından birisidir ve bu konuda eğitimciler de sürdürülebilirliğin toplum için kritik öneme sahip olduğunu ifade etmektedirler (Bashir vd., 2019). Çünkü bir alan olarak sürdürülebilirlik, değerlerin entegrasyonu için imkân vermektedir (Tekbıyık & Akdeniz, 2017). Bu bağlamda sürdürülebilirliği hayatlarına entegre edebilmiş bireyler ve sürdürülebilirliği önemseyen bir toplum için Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi'nde yer alan değerler oldukça önemlidir.

Değer eğitimi, SKA ve ASYÇ ile ilgili literatür incelendiğinde bu konulardaki çalışmaların oldukça az olduğu görülmektedir. Bu kapsamda Sosyal ve Akbulut (2024) sürdürülebilir kalkınma bilincinin öğrencilere erken yaşta kazandırılmasında ders kitaplarının önemli olduğunu belirtmişlerdir. Alamdard ve Ceylan (2025) gerçekleştirdikleri çalışmada ortaokul düzeyine uygun sekiz çocuk romanını Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi'ne göre incelemişlerdir ve merhamet, adalet, sevgi, tasarruf gibi Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Öğretim Programları Ortak Metni'nde belirtilen 20 değeri içerdiğini belirlemişlerdir. Çalışmada ilişkili olarak tespit edilen değerlerin, sürdürülebilirlikle de bağlantılı değerler olduğu

söylenabilir. Seçgin (2024) ise SKA'lara ulaşabilmek için değer temelli eğitimin önemi üzerine gerçekleştirdiği çalışmada, değer temelli eğitimin öneminin arttığını, sosyal bilgiler gibi dersler aracılığıyla sürdürülebilirlik ilkelerinin öğretilmesinin mümkün olacağını ve öğretmenlere sürdürülebilir kalkınma ile değer eğitimi açısından profesyonel gelişim fırsatları sunulması gerektiğini belirtmiştir.

Dünyadaki siyasi ve ekonomik örgütler tarafından sürdürülebilirliğin en kritik konulardan birisi olarak kabul gördüğü günümüzde; Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi, SKA ve ASYÇ açısından ele alınmalıdır. SKA ve ASYÇ'nin ilişkili olmasını sağlayan durum, her iki raporun da küresel boyutta sürdürülebilirliğin geliştirilmesini amaç edinmeleridir. Pham Xuan ve Håkansson Lindqvist (2025) tarafından yapılan çalışmada da küresel ölçekte SKA hedefleri içerisinde nitelikli eğitim boyutunun son yıllarda müfredatlara entegrasyonunun arttığı görülmektedir. Öğretim programlarında sürdürülebilir kalkınma hedeflerinin entegrasyon sürecinde temel farklılıklar, kapsam ve derinlik açısından ortaya çıkmaktadır. Örneğin İngiltere'de öğretmenler bireysel çabalarıyla bu konuları sınıflarına taşıırken ulusal müfredatın katı yapısı önemli bir engel oluşturmaktadır (Rushton & Walshe, 2025). Singapur'da da benzer şekilde güçlü bir iklim vizyonu olmasına karşılık iklim konuları daha çok eğitimcilerin kendi inisiyatifleriyle derslerde yer almaktadır. Dolayısıyla politika belgeleri ve sınıf içi uygulama süreçleri açısından bir uyumsuzluk bulunmaktadır (Chang & Pascua, 2017). İtalya, Norveç ve İsveç'in okul öncesi müfredatlarında da farklı vurgular bulunmaktadır. İtalya vatandaşlık, çeşitlilik ve kültürlerarası etkileşim boyutlarını ön plana çıkartırken, Norveç ve İsveç çocukların doğayla etkileşimine odaklanmaktadır. Aynı zamanda İsveç, "umut" kavramını bu süreç içerisinde önemli bir eğitimsel değer olarak görmektedir (Melis vd., 2025). İzlanda'da ise sürdürülebilirlik daha çok çevre eğitimi başlığı altında dolaylı olarak yer almaktadır. Ayrıca demokrasi ve siyasal katılım gibi güçlü yönler ön plana çıkartılırken küresel farkındalık ve ekonomik boyut eksik kalmaktadır (Jóhannesson vd., 2011). Yükseköğretim boyutunda yapılan çalışmalara bakıldığında da benzer bir durum ortaya çıkmaktadır. Örneğin İspanya'da öğretmen yetiştirme programlarında sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ilişkin yetkinlikler sınırlı düzeyde kalırken (Sureda-Negre vd., 2014), İspanya ve Portekiz müfredatlarının karşılaştırmalı incelemesinde sürdürülebilir kalkınmanın parçalı ve yüzeysel bir biçimde ele alındığı görülmektedir (Suárez-López & Eugenio-Gozalbo, 2021).

Sonuç olarak uluslararası literatür kapsamında yapılan çalışmalarda SKA ve ASYÇ içeriklerinin öğretim programı sürecine entegre edilmesinde öğretmenlerin bireysel çabalarının ön plana çıktığı ancak bu çabaların politika düzeyinde bütüncül bir bakış açısına dönüşemediği görülmektedir. Bu durum SKA ve ASYÇ gibi hedeflerin yalnızca pedagojik amaçlı bir tercih değil aynı zamanda geleceğin toplumsal, çevresel ve ekonomik yapısını şekillendirmede stratejik bir rol oynayacak unsur olduğunun henüz tam olarak anlaşılmadığını göstermektedir. Türkiye’deki öğretim programları kapsamında gerçekleştirilen bu çalışma, sürdürülebilirliğin ve sürdürülebilir kalkınmanın eğitim öğretim süreçlerine program kapsamında nasıl dâhil edileceğine yönelik bir bakış açısı oluşturabilir ve uluslararası anlamda eğitim araştırmalarına katkı sunabilir. Çünkü sürdürülebilirliğin hem ulusal hem de uluslararası anlamda gerçekleştirilmesi ve geliştirilmesi için desteğini gösteren Türkiye, eğitim vizyonunda da bu amaca yer vermektedir. Gelecek yıllar için sürdürülebilirlik eğitimlerinin ve uygulamalarının yaygınlaştırılması Bakanlık tarafından da açıklanmaktadır (MEB, 2025). Bu kapsamda Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi, detaylı olarak incelenmeli ve bu çerçevenin sürdürülebilirlik açısından rolü ortaya koyulmalıdır. Araştırma kapsamında Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli’ndeki Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi’nin SKA ve ASYÇ maddeleri bağlamında içerik uyumu yönünden incelenmesi amaçlanmaktadır. Araştırmanın temel amacı kapsamında belirlenen alt problemler ise şöyledir:

- Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli’ndeki Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi’nde, SKA’nın yer alma durumu,
- Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli’ndeki Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi’nde, ASYÇ yetkinliklerinin yer alma durumu,
- Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli’ndeki Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi ile SKA ve ASYÇ’nin karşılaştırılma durumu.

Yöntem

Araştırmanın Modeli

2024 yılında yayımlanan Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli’nde yer verilen Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi’ni SKA ve ASYÇ açısından incelemek için çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırma yöntemi, konu ile ilgili derinlemesine bilgileri içeren bir çerçeve ortaya koyabilmeyi sağlayan ve nitel basamakların izlendiği araştırma türüdür (Yıldırım & Şimşek, 2021). Araştırmada

nitel araştırma kapsamında doküman incelemesinden yararlanılmıştır. Doküman incelemesi; konuya uygun belge ve evrakların, belirlenmiş kurallar kapsamında sistematik olarak incelenmesi şeklinde açıklanabilir (Büyüköztürk vd., 2020; Karasar, 2008). Bu çalışmada doküman incelemesinin tercih edilmesinin sebebi Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Ortak Metni, SKA ve ASYÇ kaynaklarının konuya uygun olarak belirlenmiş olması ve araştırmacılar tarafından sistematik olarak incelenmesidir.

Veri Kaynakları

Çalışmanın veri kaynaklarını Birleşmiş Milletler tarafından hazırlanan SKA, Avrupa Komisyonu tarafından yayımlanan ASYÇ ve 2024 yılında Millî Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanan Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Ortak Metni oluşturmaktadır. Çalışmanın verileri, ortak metindeki Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi’nde bulunan değerlerin, SKA ve ASYÇ’de yer alan maddeler açısından incelenmesiyle elde edilmiştir. SKA ve ASYÇ yetkinlikleri, doküman incelemesi yapabilmek amacıyla ölçüt olarak belirlenmiştir.

Verilerin Analizi

Doküman incelemesi sonucunda veri kaynaklarından elde edilen veriler, içerik analizi ile analiz edilmiştir. Silverman’a (2018) göre içerik analizi, kategoriler oluşturmayı ve oluşturulan kategorilere göre inceleme yapılarak kodlamalara ve sayılara ulaşılan veri analiz yöntemidir. Çalışmada içerik analizi tercih edilmesinin nedeni; SKA ve ASYÇ’de yer alan maddelerin uygun şekilde kategorize edilmesi ve kategorilere bağlı olarak kodlama ve sayılara açıkça ulaşılabilmesidir. Bu bağlamda SKA ve ASYÇ’nin maddeleri kategoriler olarak kabul edilmiştir. Araştırmada veri kaynaklarının kararlaştırılmış olmasına bağlı olarak içerik analizi sürecinde verilerin önceden belirlenmesini ve kodlanmasını ifade eden protokol kodlama kullanılmıştır (Saldaña, 2019).

Analiz sürecinde tüm maddeler ve çerçeve bağlamında takip edilen aşamalar SKA’nın birinci maddesi (yoksulluğa son) üzerinden açıklanabilir. Örneğin “yoksulluğa son” maddesinin içeriği Birleşmiş Milletler’in küresel amaçlar raporu üzerinden tespit edilmiştir. Ardından maddenin içeriği, Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi’nde yer alan değerlerin içerikleri ile karşılaştırılmış ve maddeyi karşılamaya uygun olan değerler belirlenmiştir. Tüm maddeler için aşamalar tekrar edilmiştir.

Araştırmacılar arası uyum dikkate alınmakla birlikte veri analiz süreçlerinde bir devlet üniversitesinde görev alan 2 eğitim bilimleri alan uzmanından görüş alınmıştır. Uzman görüşleri doğrultusunda araştırmacıların gerçekleştirdiği analizler uygun bulunmuştur. Analizler sonucunda araştırmanın bulguları iki aşamada irdelenmiştir. İlk aşamada Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi ve SKA, ikinci aşamada ise Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi ve ASYÇ ile ilgili bulgular verilmiştir. Ayrıca elde edilen bulguları görsel olarak ifade edebilmek ve anlaşılabilirliğini artırmak amacıyla Microsoft Excel programı kullanılarak ısı göstergeleri oluşturulmuştur.

Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmaları

Araştırmada yer alan verilerin geçerlik ve güvenirliliğini ortaya koyabilmek amacıyla Ravitch ve Carl (2019) tarafından hazırlanan ölçütler dikkate alınmıştır. Anca nitel araştırmalarda güvenirliliği sağlamanın zor olduğu bilindiğinden (Başkale, 2016; Tutar, 2022) araştırmanın güvenirliliğini artırmak amacıyla Patton'un (2014) analizci üçgenlemesi ile Miles ve Huberman'ın (1994) kodlayıcılar arası uyum formülü kullanılmıştır. Analizci üçgenlemesi; güvenirliliği sağlamak/artırmak için araştırmacıların verileri birbirlerinden bağımsız olarak analiz ettiklerini ve karşılaştırdıklarını ifade eder. Araştırmada Miles ve Huberman'ın formülüne göre $[Güvenirlik = \frac{\text{Görüş birliği}}{(\text{Görüş birliği} + \text{Görüş ayrılığı}) \times 100}]$, kodlayıcılar arası uyum değeri %86 olarak tespit edilmiştir. Bu durum araştırmanın güvenilir olduğunu göstermektedir çünkü %80 ve üzerinde olan uyum oranı, araştırmanın güvenirliliğini ortaya koymaktadır (Miles & Huberman, 1994).

Nitel yöntemin kullanıldığı çalışmalarda geçerlik ve güvenirlilik sağlamak için oluşturulan Ravitch ve Carl'ın (2019) ölçütleri dikkate alındığında araştırmada inandırıcılık ölçütü; tüm araştırmacıların aktif olarak veri toplama sürecinde bulunması ve uzman görüşleri doğrultusunda analizlerin gerçekleştirilmesiyle, aktarılabilirlik ölçütü; araştırma sürecinin detaylı bir şekilde ifade edilmesiyle, tutarlılık ölçütü; elde edilen bulguların okuyucuya direkt aktarılmasıyla, doğrulanabilirlik ölçütü; verilerin uzun süreli olarak araştırmacılar tarafından arşivlenmesiyle sağlanmaktadır. Sonuç olarak tüm ölçütlerin sağlanmasıyla birlikte araştırmanın geçerli ve güvenilir olduğu ortaya konulmakta ve analizci üçgenlemesiyle güvenirlilik güçlenmektedir.

Bulgular

Araştırmının bulguları üç aşamada sunulmuştur. Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi'nde yer alan değerlerin, SKA ile ilişkisi ilk aşamada; ASYÇ ile ilişkisi ikinci aşamada; hem SKA hem de ASYÇ ile ilişkisi üçüncü aşamada verilmiştir.

SKA ve Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi'ne İlişkin Bulgular

SKA ve Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi'nde yer alan değerlerin incelenmesi sonucu elde edilen bulgular Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3

Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi'nde Yer Alan Değerler ve SKA'ya İlişkin Bulgular

Değerler	Adalet	Aile Bütünlüğü	Çalışkanlık	Dostluk	Duyarlılık	Dürüstlük	Estetik	Mahremiyet	Merhamet	Mütevazılık	Özgürlük	Sabır	Sağlıklı Yaşam	Saygı	Sevgi	Sorumluluk	Tasarruf	Temizlik	Vatanseverlik	Yardıms severlik
SKA																				
Yoksulluğa Son	X				X											X	X			X
Açlığa Son	X				X				X				X	X		X	X			X
Sağlık ve Kaliteli Yaşam					X								X	X		X		X	X	
Nitelikli Eğitim			X				X					X				X				
Toplumsal Cinsiyet Eşitliği	X	X			X						X			X	X	X			X	
Temiz Su ve Sanitasyon					X				X				X	X		X	X	X	X	X
Erişilebilir ve Temiz Enerji					X											X	X			
İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme			X			X										X				

Değerler	Adalet	Aile Bütünlüğü	Çalışkanlık	Dostluk	Duyarlılık	Dürüstlük	Estetik	Mahremiyet	Merhamet	Mütevazılık	Özgürlük	Sabır	Sağlıklı Yaşam	Saygı	Sevgi	Sorumluluk	Tasarruf	Temizlik	Vatanseverlik
SKA																			
Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı			X				X									X			
Eşitsizliklerin Azaltılması	X				X									X					X
Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar					X														
Sorumlu Üretim ve Tüketim													X				X		
İklim Eylemi					X				X					X		X	X	X	X
Sudaki Yaşam					X														
Karadaki Yaşam					X				X					X		X	X	X	X
Barış, Adalet ve Güçlü Kurumlar	X													X	X				
Amaçlar için Ortaklıklar																			

SKA'daki “yoksulluğa son” hedefinin; adalet, duyarlılık, tasarruf ve yardımseverlik değerlerinin içeriğiyle uyumlu olduğu belirlenmiştir. Amaç ve değerler arasındaki uyum; bireylerin yoksulluğu sonlandırma yolunda hakkaniyetli davranmaları, insan ve topluma değer vermeleri, bilinçli tüketici rolünü üstlenerek israftan kaçınmaları ve dayanışma içerisinde gönüllülük faaliyetleri gerçekleştirmeleri ile ilgilidir.

Tablo üstünde yapılan eşleştirmeler doğrultusunda “açlığa son” hedefi; adalet, duyarlılık, merhamet, sağlıklı yaşam, saygı, sorumluluk, tasarruf ve yardımseverlik değerleriyle ilişkilendirilmektedir. Bu durum, bireyin hak ve özgürlüklerini bilerek koruması, hakkaniyetli davranması, ölçülü, dengeli olması ve liyakate önem vermesi gerektiğini vurgulamaktadır. Bununla beraber ilgili madde bireyin insan sağlığını önemseyen, nezaketli, çevresine, millî ve manevî

değerlerine saygılı, görev bilincine sahip, israftan kaçınan, gönüllü bir şekilde insanlara karşı cömert ve iyiliksever olması gerektiğini ortaya koymaktadır.

“Sağlık ve kaliteli yaşam” hedefinin bağlantılı olduğu değerler; duyarlılık, sağlıklı yaşam, saygı, sorumluluk, temizlik ve vatanseverliktir. Bu eşleşmelerden hareketle çevreye ve tüm canlılara değer vermek, sosyal ve sportif etkinliklere katılmak, çevresine saygı duymak, sorumluluk sahibi olmak, yaşadığı ortamın temizliğine dikkat etmek, millî bilinç sahibi olmak eylemlerinin referans noktaları olduğu söylenebilir.

“Nitelikli eğitim”, programdaki çalışkanlık, estetik, sabır ve sorumluluk değerleriyle eşleşmektedir. Belirtilen değerler; bireylerin azimli, planlı, araştırmacı, sorgulayıcı, aktif ve üretken olmaları bakımından bağlantılıdır. Ek olarak bu değerler, nitelikli eğitim kapsamında bireylerin görev bilinciyle hareket etmelerini, ruhsal gelişimlerini desteklemeyi ve istikrarlı olmalarını sağlayabilir.

“Toplumsal cinsiyet eşitliği” hedefine yönelik eşleştirmelere bakıldığında adalet, aile bütünlüğü, duyarlılık, mahremiyet, özgürlük, saygı, sevgi, sorumluluk ve vatanseverlik değerleri dikkat çekmektedir. Bu eşleşmelerin temelinde aile birliğine önem vermek, hak ve özgürlüklerin farkında olmak, diğer insanlara ve çevresinde olup bitenlere karşı duyarlı davranmak, kişisel alanlarını korumak, cesur ve nezaketli olmak, anlayışlı ve barışçıl olmak, vefalı ve topluma karşı görevlerini yerine getirmek eylemleri yer almaktadır.

“Temiz su ve sanitasyon” hedefi, Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi’nde yer alan duyarlılık, merhamet, sağlıklı yaşam, saygı, sorumluluk, tasarruf, temizlik, vatanseverlik ve yardımseverlik değerleriyle eşleştirilmiştir. Değerlerin bağlantılı olmasının nedeni değerlere ilişkin eylemlerdir. Bu eylemler; çevreye ve canlılara değer vermek, afet bilincine sahip olmak, insanı ve doğayı sevmek, insan sağlığını önemsemek, çevresine, millî ve manevi değerlerine saygı duymak, topluma karşı görevlerini yerine getirmek, israftan kaçınmak, çevresel temizliğe ve sürdürülebilirliğe önem vermek, ülke varlıklarına sahip çıkmak ve çevresine ihtiyaç duyulduğunda gönüllü olmaktır.

Tabloda yapılan eşleştirmeler doğrultusunda, “erişilebilir ve temiz enerji” hedefinin özellikle duyarlılık, sorumluluk ve tasarruf değerleriyle ilişkilendirildiği görülmektedir. Bu eşleşme, temiz ve yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımında bireylerin duyarlılık göstermesi, kaynakların sorumluluk bilinciyle

tüketilmesi ve enerji tasarrufunun önemsenmesi gerektiğini yansıtmaktadır. Erişilebilir ve temiz enerji sağlanması için bireylerin hem çevresel hem de ekonomik sorumluluklarını yerine getirmesi, bu süreçte duyarlı yaklaşması ve enerji kullanımında tasarruf ilkelerine uygun davranması beklenmektedir.

“İnsana yakışır iş ve ekonomik büyüme” hedefi kapsamında yapılan eşleştirmelerde çalışkanlık, dürüstlük ve sorumluluk değerlerine vurgu yapıldığı görülmektedir. Bu bulgu, bireylerin çalışma hayatında gösterdikleri emek ve çaba, dürüst bir iş ahlakı sergilemeleri ve görevlerini sorumluluk bilinciyle yerine getirmelerinin ekonomik büyümeyi destekleyen temel değerler olduğunu göstermektedir. Tabloda gösterilen eşleşmeler, insana yakışır iş ortamlarının oluşturulmasında bu değerlerin belirleyici unsurlar olarak öne çıktığını ortaya koymaktadır.

“Sanayi, yenilikçilik ve altyapı” hedefi için yapılan işaretlemeler, çalışkanlık, estetik ve sorumluluk değerleriyle bir bağlantı kurulduğunu göstermektedir. Bulgular, sanayi ve altyapı çalışmalarının gelişiminde bireylerin çalışkanlık düzeylerinin, estetik ve işlevselliği birlikte gözetme becerilerinin ve sorumluluk bilinciyle hareket etmeleri gerektiğinin etkili olduğunu ortaya koymaktadır. Yenilikçi yaklaşımların benimsenmesinde, sanayi ve altyapı projelerinin hem işlevsel hem de estetik tasarım ilkelerine uygun olması gerektiği, aynı zamanda süreçlerin sorumlu bir yönetim anlayışıyla sürdürülmesi gerektiği Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi’nde yer alan verilerle desteklenmektedir.

“Eşitsizliklerin azaltılması” başlığı altında yapılan değer eşleştirmelerinde adalet, duyarlılık, saygı ve yardımseverlik değerlerinin öne çıktığı görülmektedir. Bulgular, eşitsizliklerin giderilmesi sürecinde adalet ilkesinin temel referans noktası olduğunu, bireylerin toplumsal duyarlılık sergilemeleri, farklılıkları saygı çerçevesinde kabul etmeleri ve yardımlaşmaya açık bir tutum geliştirmeleri gerektiğini göstermektedir. Tablodaki işaretlemeler, toplumsal eşitsizliklerle mücadelede yalnızca hukuki düzenlemelerin değil, bireysel değer temelli davranışların da gerekli olduğunu ortaya koymaktadır.

Yapılan eşleştirme ve incelemeler sonucunda “sürdürülebilir şehirler ve topluluklar” hedefinin duyarlılık, temizlik değeriyle ilişkilendirildiği görülmektedir. Bu eşleştirme, sürdürülebilir şehirler ve topluluklar meydana getirebilmek için insan, toplum, çevre ve diğer canlılara önem verilmesi, afet bilincine sahip olunması gerektiğini ve çevresel sürdürülebilirliğe önem

verilmesini ön plana çıkarmaktadır. Özellikle afet bilincine sahip olma ve afet durumlarında gönüllü olarak çalışma vurgusu sürdürülebilir bir şehir ve topluluk yaşamı hedefinin gerçekleşebilmesi için gerekli olan değerın duyarlılık olduğunu göstermektedir.

“Sorumlu üretim ve tüketim” kapsamında tabloda yapılan işaretlemeler de sağlıklı yaşam ve sorumluluk değerleri ile ilişkili bulunmuştur. Sürdürülebilir bir üretim ve tüketim seçenekleri üretebilmek olarak ortaya konulan bu hedef kapsamında sağlıklı yaşam değerinin göstergesi olan sağlıklı beslenmeye verilen önem, sportif faaliyetlere bağlılık gibi etmenler sürdürülebilir bir üretim ve tüketim sistemini hayata geçirmek için gerekli olan unsurlardır. Ayrıca sorumluluk değeri kapsamında bireylerin kendilerine ve topluma karşı olan görev ve sorumluluklarının bilincinde olmaları da sorumlu üretim ve tüketim hedefi ile örtüşmektedir.

SKA’da bulunan diğer bir amaç “iklim eylemi”dir. İklim eylemi ile programdaki duyarlılık, merhamet, saygı, sorumluluk, tasarruf, temizlik ve yardımseverlik değerleri bağlantılıdır. Bu değerler ile iklim eylemi arasındaki bağlantı; çevreye ve canlılara değer vermek, insanı ve doğayı sevmek, çevresine saygı duymak, kendine ve topluma karşı görevlerini yerine getirmek, sahip olduklarının değerini bilerek israftan kaçınmak ve bilinçli tüketici olmak, çevresel temizliği ve sürdürülebilirliği önemsemek, gönüllü olmak eylemleriyle sağlanmaktadır.

“Sudaki yaşam” hedefi doğrultusunda yapılan eşleştirmelerde yalnızca duyarlılık değeri ile ilişkili olduğu tespit edilmiştir. Bulgular kapsamında dünya üzerinde yer alan bütün su kaynaklarının korunması ve sürdürülebilirliğinin sağlanabilmesi için bireylerin duyarlılık değerine sahip olmaları, çevreye ve canlılara değer vermeleri, bu hedef kapsamında gönüllü olarak faaliyetlerde bulunmaları gerekliliği sudaki yaşam hedefinin duyarlılık değeri ve eylemlerle örtüşen ana bulgulardır.

“Karadaki yaşam” hedefi ise Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi kapsamında incelendiğinde; duyarlılık, merhamet, saygı, sorumluluk, tasarruf, temizlik ve yardımseverlik değerleriyle ilişkili olduğu görülmektedir. Çevreye ve canlılara değer vermek, insanı ve doğayı sevmek ve saygı duymak, görevlerinin farkında olup yerine getirmek, çevresel temizliğe ve sürdürülebilirliğe önem vermek, sahip olduklarının değerini bilmek, bilinçli tüketici davranışları sergileyerek

israftan kaçınmak ve gönüllülük faaliyetlerinde bulunmak eylemlerini barındıran değerler, SKA'da yer alan karadaki yaşam amacının gerçekleştirmek istedikleriyle uyumluluk göstermektedir.

SKA'da yer alan bir diğer hedef “barış, adalet ve güçlü kurumlardır”. Barış odakları yaklaşımların desteklenmesi ve herkesin adalete eşit derecede ulaşım imkânlarına kavuşması hedefi ile ortaya konulan bu amaç kapsamında adalet, saygı ve sevgi değerleri ile ilişkisel bir birliktelik olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Değerlerin göstergeleri de incelendiğinde barışı tesis edecek ve adalete ulaşımı kolaylaştıracak kurumların inşa edilebilmesinde adalet değerine sahip olan bireylerin olması, toplumsal barışın tesis edilmesi için de birbirlerine sevgi ve saygı çerçevesinde yaklaşan kişilerin ortaya çıkartılması gerektiği bu kapsamda ön plana çıkan bulgulardır.

Sürdürülebilir kalkınma hedeflerinin gerçekleştirilmesi için küresel ortaklıkları canlandırmayı temel alan “amaçlar için ortaklıklar” hedefine yönelik Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi'nde herhangi bir ilişkilendirme kurulamamıştır. Bu durum değerlerin küresel ve eylem odaklı bir süreç kapsamında işlevsel olmadığını gösteren önemli bir bulgudur.

17 farklı maddeyi barındıran Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları'nın [SKA], Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi'nde yer alan değerlerle eşleşmeleri bir bütün olarak incelendiğinde “duyarlılık, sorumluluk, saygı, tasarruf ve yardımseverlik” değerlerinin öne çıkması öğrenim gören çocukların hem MEB genel amaçları hem de evrensel bir bakış açısıyla değerlere sahip “dünya insanı” olabilmeleri anlamında oldukça önemlidir. SKA'da yer alan “temiz su ve sanitasyon, iklim eylemi, karadaki yaşam” Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi'nde yer alan değerlerle en çok eşleşen amaçlar olarak dikkat çekmektedir. Bununla beraber 2025-2026 MEB vizyonunda yer alan özellikle enerji ve su tasarrufu, çevre bilinci eğitimi (-MEB, 2025) gibi konularda farkındalık eğitimlerinin yapılması beklentisi bu bulgular ile doğrudan ilişkilidir.

Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi ve SKA ile ilgili olarak tespit edilen bulguları daha açık bir şekilde ortaya koyabilmek amacıyla eşleşmeleri görselleştiren ısı göstergeleri oluşturulmuştur. İlgili ısı göstergesi Şekil 3'te verilmiştir. Yer alan renklere göre eşleşmelerin az olduğu bölümler yeşil tonlarında, orta seviye eşleşmeler sarı tonlarında, yüksek seviye eşleşmeler ise kırmızı tonlarında verilmiştir.

Şekil 3

Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi ve SKA 15 Göstergeleri

Duyarlılık Eşleşme: 11	Sorumluluk Eşleşme: 11	Saygı Eşleşme: 8	Tasarruf Eşleşme: 7	Yardımseverlik Eşleşme: 6
Temizlik Eşleşme: 5	Adalet Eşleşme: 5	Merhamet Eşleşme: 4	Sağlıklı Yaşam Eşleşme: 4	Vatanseverlik Eşleşme: 4
Çalışkanlık Eşleşme: 3	Estetik Eşleşme: 2	Sevgi Eşleşme: 2	Aile Bütünlüğü Eşleşme: 1	Dürüstlük Eşleşme: 1
Özgürlük Eşleşme: 1	Sabır Eşleşme: 1	Dostluk Eşleşme: 0	Mahremiyet Eşleşme: 0	Mütevazılık Eşleşme: 0

Şekil 3’te yer alan 15 göstergesi incelendiğinde SKA’ya ilişkin eşleşmeleri en çok barındıran değerler duyarlılık, sorumluluk, saygı ve tasarruftur. Orta seviye eşleşmelerin olduğu değerler; yardımseverlik, adalet, çalışkanlık, merhamet, sağlıklı yaşam, temizlik ve vatanseverliktir. Eşleşmelerin düşük ya da hiç olmadığı değerler ise estetik, sevgi, özgürlük, sabır, dürüstlük, aile bütünlüğü, dostluk, mahremiyet ve mütevazılıktır. Elde edilen bu bulgular ASYÇ ile benzer yoğunlukların olduğunu göstermektedir.

ASYÇ ve Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi’ne İlişkin Bulgular

ASYÇ ve Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi’nde yer alan değerlerin incelenmesi sonucu elde edilen bulgular Tablo 4’te verilmiştir.

Tablo 4

Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi’nde Yer Alan Değerler ve ASYÇ’ye İlişkin Bulgular

Değerler	Adalet	Aile Bütünlüğü	Çalışkanlık	Dostluk	Duyarlılık	Dürüstlük	Estetik	Mahremiyet	Merhamet	Mütevazılık	Özgürlük	Sabır	Sağlıklı Yaşam	Saygı	Sevgi	Sorumluluk	Tasarruf	Temizlik	Vatanseverlik	Yardımseverlik
ASYÇ																				
Sürdürülebilirliğe değer vermek						X				X				X						
Adaletin desteklenmesi	X				X	X														
Doğayı tanıtmak					X															
Sistem düşüncesi			X		X						X					X			X	
Eleştirel düşünme			X		X	X		X			X	X		X		X				
Problemlerin çerçevesini belirlemek			X		X	X				X	X	X				X			X	
Gelecek okuryazarlığı			X		X							X				X				
Uyarlanabilirlik			X		X							X				X				
Keşfedici düşünme			X	X	X							X				X				
Siyasi temsil	X				X						X					X				
Kolektif hareket											X					X				
Bireysel inisiyatif			X							X						X				X

ASYÇ kapsamında belirtilen ilk yetkinlik “sürdürülebilirliğe değer vermektir”. Bu yetkinlik Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi açısından ele alındığında; dürüstlük, mütevazılık ve saygı değerleri kapsamında gerçekleştirilebilir. Nitekim bireyler, sahip oldukları değerleri sürdürülebilirlik uyumu açısından değerlendirebilmek için samimi olmalı, kendini tanımalı ve saygı duymalıdır. Bunlar, sürdürülebilirliğe değer vermek yetkinliğinin eylemleri arasında bulunan davranışlardır.

“Adaletin desteklenmesi”, mevcut ve gelecek nesiller açısından eşitliği ve adaleti desteklemeyi, önceki nesillerden öğrenmeyi ifade eder.

Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi incelendiğinde adaletin desteklenmesi yetkinliği ile ilgili doğrudan adalet değerinin yer aldığı görülmektedir. Çerçevede yer alan adalet değeri, hak ve özgürlerin bilinmesi ve korunması, hakkaniyetli davranılması, liyakatli olunması eylemleri bakımından adaletin desteklenmesi ile doğrudan eşleşmektedir. Ek olarak adaletin desteklenmesi; insana ve topluma değer verme açısından duyarlılık değeriyle, doğru ve güvenilir olmak bakımından dürüstlük değeriyle paralellik göstermektedir.

ASYÇ'de yer alan “doğayı tanıtmak” yetkinliği, insanların doğanın bir parçası olduğunu, ekosistemleri onarmak ve/veya yeniden oluşturmak hedefiyle diğer türlere, doğaya ve doğanın haklarına saygı duyulması gerektiğini belirtir. Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi bu doğrultuda dikkate alındığında; duyarlılık, merhamet, saygı, sorumluluk, tasarruf, temizlik, vatanseverlik ve yardımseverlik değerleriyle ilişkilidir. Doğayı tanıtmak yetkinliği ve değerler arasındaki ilişki değerlerin barındırdığı; çevreye ve canlılara değer vermek, insan ve doğayı sevmek, çevresine saygı duymak, görev bilincine sahip olmak, bilinçli ve israftan kaçınan bir tüketici olmak, çevresel temizlik ve sürdürülebilirliğe önem vermek eylemleriyle sağlanmaktadır.

Tabloda “sistem düşüncesi” maddesinin çalışkanlık, duyarlılık, özgürlük, sorumluluk ve vatanseverlik değerleriyle eşleştiği görülmektedir. Bu değerler doğrultusunda bir sistem düşüncesi içerisinde bütüncül bir bakış açısıyla Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi'nin farklı ve ortak amaçlarını yansıtarak; bireylerin planlı ve azimli, insana ve çevresindeki tüm canlılara değer veren, kararlı ve girişimci kimliğinin yanı sıra görev bilincine ve millî bilince sahip olması beklenmektedir.

“Eleştirel düşünme” maddesinin çalışkanlık, duyarlılık, dürüstlük, mahremiyet, özgürlük, sabır, saygı ve sorumluluk değerleriyle eşleştiği belirlenmiştir. Eleştirel düşünmeye sahip bireylerin araştırmacı ve sorgulayıcı kimliğinin yanı sıra insana ve topluma değer veren, doğru ve güvenilir, kişisel bilgilerin gizliliğini koruyan, kişisel ve toplumsal haklara saygı gösteren, düşünce, duygu ve davranışlarında kontrollü, nezaket sahibi ve topluma karşı görevlerinin bilincinde olarak hareket etmesi gerekmektedir.

“Problemlerin çerçevesini belirleme” maddesiyle ilişkili olarak çalışkanlık, duyarlılık, dürüstlük, mütevazılık, özgürlük, sabır, sorumluluk ve vatanseverlik değerleri dikkat çekmektedir. Birey problemlerin çerçevesini belirlemek için

ilk olarak bireysel anlamda araştırmalarda aktif rol alan, araştırmacı ve planlı, güvenilir, kendini tanıyan, insan ilişkilerinde yapıcı, istikrarlı bir duruşa ve görev bilincine sahip olandır. Bununla beraber insana ve topluma değer veren, kişisel ve toplumsal haklara saygılı, millî bilinç sahibi olmasının yanı sıra millî kimliğinin farkında özveriye sahip kişidir. İlgili değerlere ait eylemler, yeterliliğe ilişkin bu özellikleri yansıtmaktadır.

Çalışmada “gelecek okuryazarlığı” becerisi ile çalışkanlık, sorumluluk, duyarlılık ve sabır değerlerinin ilişkili olduğu tespit edilmiştir. Geleceğe yönelik alternatif senaryolar oluşturmak ve sürdürülebilir gelecek seçenekleri hayal etmek, bireylerin planlı ve araştırmacı bir yaklaşım benimsemeleri ile mümkün olabilir. Bu süreçte bireylerin, gelecek nesillere karşı sorumluluk hissetmeleri ve toplumsal değerlere karşı hassasiyet göstermeleri gerektiği eylemleriyle uygunluğu ortaya çıkmıştır. Ayrıca uzun vadeli hedeflere ulaşmada karşılaşılabilecek zorluklar karşısında sabırlı olunmasının önemli olduğu bulgular kapsamında değerlendirilmiştir.

“Uyarlanabilirlik” becerisinin çalışkanlık, sabır, sorumluluk ve duyarlılık değerlerini yansıttığı düşünülmektedir. Karmaşık ve belirsiz sürdürülebilirlik durumlarıyla başa çıkabilmek için bireylerin problem çözme becerilerine sahip olmaları gerekliliğine dikkat çekilmiştir. Ek olarak değişim süreçlerini yönetebilmek ve belirsizlik ortamında istikrar sağlayabilmek için sabırlı davranılması önem arz etmektedir. Uyarlanabilirlik kapsamında alınan kararların etkilerini üstlenme bilinci ve karşılaşılan sorunlara karşı duyarlı ve kapsayıcı bir yaklaşım sergileme ihtiyacı da uyarlanabilirlik açısından önemlidir.

“Keşfedici düşünme” becerisinin çalışkanlık, estetik, özgürlük, sorumluluk ve duyarlılık değerleriyle örtüştüğü tespit edilmiştir. Değerler doğrultusunda farklı disiplinler arasında ilişkiler kurma, yaratıcılığı kullanma ve yeni fikirler geliştirme süreçlerinde bireylerin araştırmacı ve sorgulayıcı olmaları gereklidir. Yaratıcı ve duyuşal derinlik gerektiren üretimlerde estetik değerlerin etkili olduğu belirlenmiştir. Bireylerin bağımsız düşünce geliştirme ve özgür bir şekilde fikir üretme kapasitelerinin keşfedici düşünmeyi desteklediği saptanmıştır. Üretilen yeni fikirlerin toplumsal faydaya hizmet edecek şekilde sorumluluk duygusu ve insan-doğa hassasiyeti ile şekillendirilmesi gerektiği düşünülmektedir. Elde edilen bulgular, değerlerin barındırdığı eylemlerle uygunluk göstermektedir.

Yapılan incelemelerde “siyasi temsil” amacına yönelik adalet, duyarlılık, özgürlük ve sorumluluk değerleri ile eşleşen bir ilişki örüntüsü tespit edilmiştir. Siyasi temsil süreçlerine katılım aşamasında adalet değerine sahip olmak ve hakkını aramak eyleminin olması gerekmektedir. Aynı zamanda duyarlılık ve sorumluluk değerleri kapsamında da bireylerin siyasi sistemi yönlendirebilme bilincine sahip olmaları gerektiği açıktır. Son olarak özgürlük değerinin kapsamına giren cesaretli, girişimci ve kararlı bir yapıya sahip olunması gerektiği göstergesi siyasi temsil hedefine ulaşılabilmesi için bireylerde olması gereken ve tabloda ortaya çıkan bulgular arasındadır.

“Kolektif hareket” hedefinin amacı ile eşleşen değerler arasında ise özgürlük ve sorumluluk ön plana çıkmaktadır. Özgürlük değeri eylem ve göstergelerinde olan cesaretli, girişimci ve kararlı olmak, aynı zamanda da toplumsal ve kişisel haklara saygılı olmak gibi etmenler kolektif hareket amacının göstergeleri ile uyumludur. Ayrıca sorumluluk değerinin görev bilincine sahip olarak kendine ve topluma karşı görevlerini yerine getirme eylemlerine sahip olunması, kolektif hareket amacı ile eşleşen bulguların ortaya çıkmasının nedenidir.

Sürdürülebilirlik için bireylerin kendi potansiyellerini tespit ederek toplum ve dünya için yapılacak iyileştirmelerde aktif rol alması olan “bireysel inisiyatif” amacına yönelik yapılan eşleştirmelerde çalışkanlık, mütevazılık, sorumluluk ve yardımseverlik değerlerine yönelik ilişki durum olduğunu göstermektedir. Çalışkanlık değerinin göstergelerinden olan azimli, planlı ve aktif rol alan kişi olma eylemi, mütevazılık değerinin gerektirdiği kendini tanımak, sorumluluk değerinin eylemi olan görev bilincine sahip olunması ve görevlerini yerine getirmeleri gerektiği gibi etmenler bireysel inisiyatif amacının hedefleri ile örtüşen bir yapı ortaya çıkarmaktadır. Son olarak yardımseverlik değerinin gerektirdiği dayanışmaya ve fedakarlığa dayalı eylemler içerisinde olunması bireysel inisiyatif amacına yönelik uyumlu bir yapı ortaya çıkarmaktadır.

ASYÇ’de yer alan maddelerin Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi’nde yer alan değerlerle eşleşmeleri bir bütün olarak incelendiğinde “sorumluluk, duyarlılık, çalışkanlık, özgürlük ve sabır” değerlerinin öne çıktığı bulgularda yer almıştır. ASYÇ’de yer alan “eleştirel düşünme, problemlerin çerçevesini belirlemek ve keşfedici düşünme”, Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi’nde yer alan değerlerle en çok eşleşen maddeler olarak dikkat çekmektedir.

Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi ve ASYÇ ile ilgili olarak belirlenen bulguları daha anlamlı olarak ortaya koyabilmek için eşleşmelere ilişkin ısı göstergeleri oluşturulmuştur. İlgili ısı göstergesi Şekil 4'te verilmiştir. Yer verilen renklere göre eşleşmelerin az olduğu bölümler yeşil tonlarında, orta seviye eşleşmeler sarı tonlarında, yüksek seviye eşleşmeler ise kırmızı tonlarında verilmiştir.

Şekil 4

Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi ve ASYÇ Isı Göstergeleri

Sorumluluk Eşleşme: 9	Duyarlılık Eşleşme: 9	Çalışkanlık Eşleşme: 7	Özgürlük Eşleşme: 5	Sabır Eşleşme: 5
Dürüstlük Eşleşme: 4	Mütevazılık Eşleşme: 2	Saygı Eşleşme: 2	Vatanseverlik Eşleşme: 2	Adalet Eşleşme: 2
Dostluk Eşleşme: 1	Mahremiyet Eşleşme: 1	Yardımseverlik Eşleşme: 1	Temizlik Eşleşme: 0	Sevgi Eşleşme: 0
Aile Bütünlüğü Eşleşme: 0	Estetik Eşleşme: 0	Merhamet Eşleşme: 0	Sağlıklı Yaşam Eşleşme: 0	Tasarruf Eşleşme: 0

Şekil 4'te yer alan ısı göstergesi incelendiğinde ASYÇ'ye ilişkin eşleşmeleri en çok barındıran değerler duyarlılık, sorumluluk, çalışkanlıktır. Orta seviye eşleşmelerin olduğu değerler; özgürlük, sabır, dürüstlük, adalet, mütevazılık, saygı ve vatanseverliktir. Eşleşmelerin düşük ya da hiç olmadığı değerler ise aile bütünlüğü, dostluk, estetik, mahremiyet, merhamet, sağlıklı yaşam, sevgi, tasarruf, temizlik ve yardımseverliktir. Bu durum SKA ile benzer yoğunlukların olduğunu göstermektedir.

Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi, SKA ve ASYÇ'nin Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular

SKA, ASYÇ maddeleri ve Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi'nde yer alan değerlerin karşılaştırılması sonucu elde edilen bulgular Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5

Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi'nde Yer Alan Değerler ile SKA ve ASYÇ'nin Karşılaştırılması

Değerler	SKA'da Uyumlu Olduğu Madde Sayısı	SKA'da Uyumlu Olduğu Maddeler	ASYÇ'de Uyumlu Olduğu Madde Sayısı	ASYÇ'de Uyumlu Olduğu Maddeler
Adalet	5	Yoksulluğa son, Açlığa son, Toplumsal cinsiyet eşitliği, Eşitsizliklerin azaltılması, Barış, adalet ve güçlü kurumlar	2	Adaletin desteklenmesi, Siyasi temsil
Aile Bütünlüğü	1	Toplumsal cinsiyet eşitliği	0	-
Çalışkanlık	3	Nitelikli eğitim, İnsana yakışır iş ve ekonomik büyüme, Sanayi, yenilikçilik ve altyapı	7	Sistem düşüncesi, Eleştirel düşünme, Problemlerin çerçevesini belirlemek, Gelecek okuryazarlığı, Uyarlanabilirlik, Keşfedici düşünme, Bireysel inisiyatif
Dostluk	0	-	1	Keşfedici düşünme
Duyarlılık	11	Yoksulluğa son, Açlığa son, Sağlıklı ve kaliteli yaşam, Toplumsal cinsiyet eşitliği, Temiz su ve sanitasyon, Erişilebilir enerji ve temiz enerji, Eşitsizliklerin azaltılması, Sürdürülebilir şehirler ve topluluklar, İklim eylemi, Sudaki yaşam, Karadaki yaşam	9	Adaletin desteklenmesi, Doğayı tanıtmak, Sistem düşüncesi, Eleştirel düşünme, Problemlerin çerçevesini belirlemek, Gelecek okuryazarlığı, Uyarlanabilirlik, Keşfedici düşünme, Siyasi temsil
Dürüstlük	1	İnsana yakışır iş ve ekonomik büyüme	4	Sürdürülebilirliğe değer vermek, Adaletin desteklenmesi, Eleştirel düşünme, Problemlerin çerçevesini belirlemek
Estetik	2	Nitelikli eğitim, Sanayi, yenilikçilik ve altyapı	0	-

Değerler	SKA'da Uyumlu Olduğu Madde Sayısı	SKA'da Uyumlu Olduğu Maddeler	ASYÇ'de Uyumlu Olduğu Madde Sayısı	ASYÇ'de Uyumlu Olduğu Maddeler
Mahremiyet	0	-	1	Eleştirel düşünme
Merhamet	4	Açlığa son, Temiz su ve sanitasyon, İklim eylemi, Karadaki yaşam	0	-
Mütevazılık	0	-	3	Sürdürülebilirliğe değer vermek, Problemlerin çerçevesini belirlemek, Bireysel inisiyatif
Özgürlük	1	Toplumsal cinsiyet eşitliği	5	Sistem düşüncesi, Eleştirel düşünme, Problemlerin çerçevesini belirlemek, Siyasi temsil, Kolektif hareket
Sabır	1	Nitelikli eğitim	5	Eleştirel düşünme, Problemlerin çerçevesini belirlemek, Gelecek okuryazarlığı, Uyarlanabilirlik, Keşfedici düşünme
Sağlıklı Yaşam	4	Açlığa son, Sağlıklı ve kaliteli yaşam, Temiz su ve sanitasyon, Sorumlu üretim ve tüketim	0	-
Saygı	8	Açlığa son, Sağlıklı ve kaliteli yaşam, Toplumsal cinsiyet eşitliği, Temiz su ve sanitasyon, Eşitsizliklerin azaltılması, İklim eylemi, Karadaki yaşam, Barış, adalet ve güçlü kurumlar	2	Sürdürülebilirliğe değer vermek, Eleştirel düşünme
Sevgi	2	Toplumsal cinsiyet eşitliği, Barış, adalet ve güçlü kurumlar	0	-

Değerler	SKA'da Uyumlu Olduğu Madde Sayısı	SKA'da Uyumlu Olduğu Maddeler	ASYÇ'de Uyumlu Olduğu Madde Sayısı	ASYÇ'de Uyumlu Olduğu Maddeler
Sorumluluk	11	Yoksulluğa son, Açlığa son, Sağlıklı ve kaliteli yaşam, Nitelikli eğitim, Toplumsal cinsiyet eşitliği, Temiz su ve sanitasyon, Erişilebilir ve temiz enerji, İnsana yakışır iş ve ekonomik büyüme, Sanayi, yenilikçilik ve altyapı, İklim eylemi, Karadaki yaşam	9	Sistem düşüncesi, Eleştirel düşünme, Problemlerin çerçevesini belirlemek, Gelecek okuryazarlığı, Uyarlanabilirlik, Keşfedici düşünme, Siyasi temsil, Kolektif hareket, Bireysel inisiyatif
Tasarruf	7	Yoksulluğa son, Açlığa son, Temiz su ve sanitasyon, Erişilebilir ve temiz enerji, Sorumlu üretim ve tüketim, İklim eylemi, Karadaki yaşam	0	-
Temizlik	4	Sağlıklı ve kaliteli yaşam, Temiz su ve sanitasyon, İklim eylemi, Karadaki yaşam	0	-
Vatanseverlik	4	Sağlıklı ve kaliteli yaşam, Toplumsal cinsiyet eşitliği, Temiz su ve sanitasyon, Karadaki yaşam	2	Sistem düşüncesi, Problemlerin çerçevesini belirlemek
Yardımseverlik	6	Yoksulluğa son, Açlığa son, Temiz su ve sanitasyon, Eşitsizliklerin azaltılması, İklim eylemi, Karadaki yaşam	1	Bireysel inisiyatif

Tablo 5'te, Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi'nde yer alan 20 değer, SKA ve ASYÇ açısından karşılaştırılmıştır. Elde edilen bulgulara göre 13 değer SKA'da (adalet, aile bütünlüğü, duyarlılık, estetik, merhamet, sağlıklı yaşam, saygı, sevgi, sorumluluk, tasarruf, temizlik, vatanseverlik ve yardımseverlik);

8 değer (çalışkanlık, dostluk, dürüstlük, mahremiyet, mütevazılık, özgürlük ve sabır) ise ASYÇ’de daha yoğun olduğu belirlenmiştir. Dostluk, mahremiyet ve mütevazılık değerlerinin SKA’da; aile bütünlüğü, estetik, merhamet, sağlıklı yaşam, sevgi, tasarruf ve temizlik değerlerinin ise ASYÇ’de uyumlu bir karşılığı olmadığı görülmüştür.

Şekil 5

Değerler, SKA ve ASYÇ Toplam Uyumluluk Isı Göstergeleri

Duyarlılık Eşleşme: 20	Sorumluluk Eşleşme: 20	Çalışkanlık Eşleşme: 10	Saygı Eşleşme: 10	Yardımsverlik Eşleşme: 7
Tasarruf Eşleşme: 7	Adalet Eşleşme: 7	Özgürlük Eşleşme: 6	Sabır Eşleşme: 6	Vatanseverlik Eşleşme: 6
Dürüstlük Eşleşme: 5	Merhamet Eşleşme: 4	Sağlıklı Yaşam Eşleşme: 4	Temizlik Eşleşme: 4	Mütevazılık Eşleşme: 3
Estetik Eşleşme: 2	Sevgi Eşleşme: 2	Dostluk Eşleşme: 1	Aile Bütünlüğü Eşleşme: 1	Mahremiyet Eşleşme: 1

Şekil 5’te verilen ısı göstergesi incelendiğinde Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi’nde yer alan değerlerin SKA ve ASYÇ bakımından uyumlu olarak en çok kesişim gösterdiği değerler; duyarlılık, sorumluluk, çalışkanlık, saygı, yardımsverlik, tasarruf ve adalettir. Bulgular, SKA, ASYÇ ve ikili incelemede duyarlılık ve sorumluluk değerlerinin her aşamada en yoğun yer verilen değerler olduğunu göstermektedir. Orta seviye kesişim gösteren değerler; özgürlük, sabır, vatanseverlik, dürüstlük, merhamet, sağlıklı yaşam ve temizliktir. Düşük seviye kesişim gösteren değerler; mütevazılık, estetik, sevgi, dostluk, aile bütünlüğü ve mahremiyettir. SKA ile ASYÇ bakımından uyumluluğa sahip olmayan ve kesişim göstermeyen herhangi bir değer bulunmamaktadır.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Bu araştırma, Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli’ndeki Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi’ni, SKA ve ASYÇ maddeleri bağlamında detaylı bir şekilde incelemeyi amaçlamaktadır. 2025 – 2026 MEB vizyonunda “İklim değişikliği ve çevre sorunlarına karşı farkındalık oluşturmak amacıyla okullarda sürdürülebilirlik eğitimi ve uygulamalarının yaygınlaştırılmasına ağırlık verilmesi” gerektiği vurgulanmıştır (MEB, 2025). Bu durum gerçekleşen çalışmanın amacı ile doğrudan örtüşmektedir. Eğitimin ve öğretim programlarının geleceği düşünüldüğünde; bugün olduğu gibi gelecek yıllarda da sürdürülebilirlik her zaman öne çıkan bir konu başlığı olacaktır.

Araştırmada Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi ve SKA ile ilgili olarak gerçekleştirilen incelemeler sonucunda elde edilen bulgular değerlendirildiğinde; programda yer alan sorumluluk, duyarlılık, saygı, tasarruf ve yardımseverlik değerlerinin SKA’yla en fazla bağlantıya sahip olan değerler olduğu görülmektedir. Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi’nde yer alan adalet, merhamet, sağlıklı yaşam, temizlik ve vatanseverlik değerlerinin orta seviyede; aile bütünlüğü, dürüstlük, özgürlük, sabır, sevgi değerlerinin düşük seviyede eşleşme gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Mahremiyet, dostluk ve mütevazılık değerlerinin ise SKA’da karşılığı olmadığı tespit edilmiştir. Nitekim Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli’ndeki Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi’nde yer alan 20 değerden 17 tanesinin (%85) SKA ile farklı seviyelerde bağlantılı olması dikkat çekicidir. Özellikle duyarlılık değeri birçok hedefle doğrudan ilişkilendirilerek çevre bilinci, afet farkındalığı ve canlılara saygı gibi konuların altı çizilmiştir. Diğer değerler de tematik olarak çeşitli SKA hedeflerinin gerçekleştirilmesiyle örtüşmekte; bu da sürdürülebilir bir gelecek inşa etmek için değer temelli bir yaklaşımın gerekliliğini göstermektedir. Sonuç olarak yapılan eşleştirme ve analizler, Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi’nin SKA’da yer alan hedeflerin hayata geçirilebilmesinde bireysel ve toplumsal değerlerin ne denli önemli bir rol oynadığını ortaya koymaktadır. Bu sonuç değerlerin, SKA açısından önemli olduğunu ve programda yer alan değerlerin yeterli seviyelerde (%85) eşleşme gösterdiğini kanıtlamaktadır. Bu durum Türkiye’nin eğitim politikalarında sürdürülebilir bir bakış açısıyla hareket ettiğini göstermektedir. Nitekim İngiltere, Galler gibi küresel anlamda önemli ülkelerin de eğitim programlarını sürdürülebilir kalkınma bağlamında güncellemeye devam ettikleri görülmektedir (Bulut & Çakmak, 2018).

Araştırmanın ikinci alt problemi doğrultusunda Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi ve ASYÇ ile ilgili incelemeler gerçekleştirilmiştir. İncelemeler sonucunda elde edilen bulgular, Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi'nde yer alan duyarlılık, sorumluluk ve çalışkanlık değerlerinin en fazla eşleşmeye sahip olan değerler olduğunu göstermektedir. Bu durum duyarlılık ve sorumluluk değerlerinin SKA ve ASYÇ için ortak olduğunu göstermektedir. Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi'nde yer alan 20 değerden 13 tanesinin ASYÇ'ye ilişkin yetkinliklerle eşleştiği tespit edilmiştir. Dolayısıyla Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi'nde yer alan değerlerin %65'inin ASYÇ ile ilişkili olduğu söylenebilir. Özellikle duyarlılık, sorumluluk ve çalışkanlık değerlerinin barındırdığı uyum, sürdürülebilirlik için hedeflenen yetkinliklere sahip bireylerin yetiştirilmesini sağlayabilir. Ancak temizlik, sevgi, aile bütünlüğü, estetik, merhamet, sağlıklı yaşam ve tasarruf değerlerinin ASYÇ'de karşılığı olmadığı da görülmektedir. Sonuç olarak çalışma kapsamında gerçekleştirilen analizler ve elde edilen bulgular, ASYÇ hedeflerinin gerçekleştirilmesinde değer temelli yaklaşımların belirleyici bir rol oynadığını ve Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi'nin yeterli seviyede bunu sağladığını açık bir şekilde ortaya koymaktadır.

Araştırmanın üçüncü alt problemi doğrultusunda Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi ve SKA ile ASYÇ'nin birlikte değerlendirilmesine yönelik incelemeler gerçekleştirilmiştir. Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi ile SKA ve ASYÇ birlikte karşılaştırmalı olarak değerlendirildiğinde uyum oranlarının ortalamasının %75 olduğunu (SKA %85, ASYÇ %65) ve sürdürülebilir bir gelecek için değer temelli yaklaşımın kritik olduğunu ortaya koymaktadır. Sonuç olarak çerçevede yer alan değerlerden hiçbirisi hem SKA hem de ASYÇ ile aynı anda uyumsuzluk göstermemektedir. Bu durum, değerlerin tamamının sürdürülebilirlik bakımından en az bir amaca uyum sağladığını ve sürdürülebilirliğin geliştirilmesine uyum sağladığını kanıtlar niteliktedir. Literatürde sürdürülebilirlik ve Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi'yle ilgili çalışmaların eksikliği görülmekle birlikte Seçgin (2024) tarafından SKA'lara ulaşabilmek için değer temelli eğitimin önemi üzerine gerçekleştirdiği çalışma dikkat çekmektedir. Çalışmada değer temelli eğitimin öneminin arttığı, sosyal bilgiler gibi dersler aracılığıyla sürdürülebilirlik ilkelerinin öğretilmesinin mümkün olacağı ve öğretmenlere sürdürülebilir kalkınma ile değer eğitimi açısından profesyonel gelişim fırsatları sunulması gerektiği belirtilmiştir. Kalaycı Alas ve Korutürk (2024) tarafından gerçekleştirilen çalışmada ise değerler eğitiminin sürdürülebilirlikle bağlantılı

olduğu ve sürdürülebilir davranış geliştirmeye katkı sağladığı görülmektedir. Kemer kaya vd. (2025) de Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli'nin bütüncül bir yapıya sahip olduğunu ve okuryazarlık becerileri bakımından sürdürülebilirlikle uyumlu tasarlandığını belirtmiştir. Çalışma kapsamında elde edilen sonuçlar, bütüncül yapıda olan yeni programdaki Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi'nin de sürdürülebilirlikle uyumlu olduğunu göstermektedir.

Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi'nin, SKA ve ASYÇ bakımından donanımlı bireylerin yetiştirilmesinde önemli bir rol oynadığı söylenebilir. Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi'nde belirtilen eylemleri yerine getirerek hedeflenen değerlerle donatılmış her bir çocuğun, gelecekte birey olarak toplum içinde üstleneceği rollerde sürdürülebilirlik amaçlarına yönelik bilinçli adımlar atma istek ve çabasında olacağı, bu çabayla birlikte toplumu şekillendireceği ön görüşünde bulunulabilir. Araştırmada elde edilen bulgulara ve araştırma sonucuna bağlı olarak şu öneriler getirilebilir:

- SKA'da yer alan “amaçlar için ortaklıklar” hedefiyle herhangi bir değer eşleştirilememiştir. Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi'ne bu konuya ilişkin değer eklenebilir.
- Sürdürülebilir kalkınma süreçlerine toplumsal katılımın artırılması amacıyla öğrencilerin görev ve sorumluluk aldığı; halk seminerleri, şehirler için poster çalışmaları, okul-aile iş birliğine yönelik etkinlikler ve sivil toplum kuruluşlarıyla ortak çalışmalar yapılabilir.
- Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi'nde yer alan aile bütünlüğü, estetik, merhamet, sağlıklı yaşam, sevgi, tasarruf ve temizlik değerleri SKA ile bağlantılı olsa da ASYÇ ile bağlantılı değildir. Bu değerlerin eylemleri, ASYÇ kapsamında eklemeler yapılarak geliştirilebilir.
- Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi'nde yer alan her bir değer, farklı araştırma yöntemleriyle sürdürülebilirlik açısından tekil olarak incelenebilir.
- Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi'nde yer alan değerler, farklı raporlar açısından karşılaştırmalı olarak araştırılabilir.
- Sürdürülebilirlikle bağlantılı olarak hazırlanması planlanan/hazırlanan eğitim politikalarına çalışma bulgularından hareketle eklemeler yapılabilir. Sürdürülebilirlikle en fazla ilişkili olan değerler kullanılabilir, ilişkisi az olan ya da hiç olmayan değerler politika kapsamında geliştirilebilir.

- Sürdürülebilirlikle bağlantılı olduğu belirlenen değerlerin, bireylerin sürdürülebilirlik farkındalıkları üzerindeki etkileri araştırılabilir.

Extended Summary

Introduction

The United Nations Sustainable Development Goals (SDGs), prepared by the United Nations Development Program (UNDP) in 2015 with the aim of achieving various global goals such as ending poverty, quality education, reducing inequalities, and climate action by 2030, comprise 17 different items (United Nations, 2015; United Nations, 2025). The European Sustainability Competence Framework (GreenComp) [ESCF], on the other hand, concerns students, educators, and society and is a reference framework prepared by the European Commission. The purpose of this reference framework is to determine the requirements for sustainability as a competency and to enable individuals to integrate sustainability into their lives (Bianchi et al., 2022). The path to achieving the goals and competencies outlined in both reports on sustainability and to creating a society with a sustainable perspective also lies in education. Indeed, education and training processes ensure the change and development of society and guide it (Almış & Yılmaz, 2011; Özkan, 2006; Westberg & Primus, 2023).

The Century of Türkiye Education Model, prepared in 2024 under the Ministry of National Education, represents the new structure of the teaching programs undergoing fundamental transformations in our country (Ülçay, 2024). The Century of Türkiye Education Model Joint Text encompasses the perspective (Yurdakal, 2024), implementation processes, assessment (Temur, 2025), and objectives of the newly prepared educational programs, including different frameworks such as the skills framework and the virtue-value-action framework. The virtue-value-action framework included in the joint text constitutes one of the most important parts of the new teaching programs in terms of ensuring the personal development of individuals and raising individuals who are compatible with society (Güneş & Yıldırım, 2024).

In conclusion, sustainability is one of the most important issues of our time, and educators also emphasize that sustainability is of critical importance to society (Bashir et al., 2019). The research aims to examine in detail the virtue-value-action framework in the Century of Türkiye Education Model in the context of the SDGs and ESCF articles and to determine the extent to which

the framework reflects these articles. As a result of this objective, the research question is defined as “To what extent does the virtue-value-action framework in the Century of Türkiye Education Model reflect the United Nations Sustainable Development Goals and the European Sustainability Competence Framework?”.

Methodology

To examine the virtue-value-action framework included in the the Century of Türkiye Education Model published in 2024 in terms of SDGs and ESCF, a qualitative research method was used in the study. The data obtained within the scope of the research was collected using the document analysis method. The data sources for the study consist of the SDGs prepared by the United Nations, the ESCF published by the European Commission, and the Century of Türkiye Education Model Joint Text prepared by the Ministry of National Education in 2024. The data obtained from the data sources as a result of document review were analyzed based on content analysis.

The criteria developed by Ravitch and Carl (2019) were considered to establish the validity and reliability of the data included in the study. These criteria are credibility, transferability, consistency, and verifiability. Since it is known that ensuring reliability in qualitative research is difficult (Başkale, 2016; Tutar, 2022), Patton's (2014) analyst triangulation and Miles and Huberman's (1994) inter-coder agreement formula were additionally used to increase the reliability of the research. The inter-coder agreement value was determined to be 86%. This indicates that the research is reliable because an agreement rate of 80% or above demonstrates the reliability of the research (Miles & Huberman, 1994).

Findings

Data analysis reveals that 17 out of 20 values (85%) within the virtue-value-action framework of the Century of Türkiye Education Model are linked to the SDGs at various levels. Among the linked values, those showing the highest alignment are responsibility, sensitivity, respect, thrift, and generosity. It was determined that 13 of the 20 values within the virtue-value-action framework of the Century of Türkiye Education Model (65%) are compatible with the ESCF. Among the compatible values, the values with the most connections are responsibility, sensitivity, and diligence. When the virtue-value-action framework was evaluated comparatively with the SDGs and ESCF, the average compatibility rate was determined to be 75%.

Discussions, Conclusions, and Recommendations

This study aimed to examine the virtue-value-action framework of the Century of Türkiye Education Model in detail within the context of the SDGs and ESCF articles and to determine the extent to which the framework reflects these articles. Answers were sought by following scientific processes related to the problems of this study. The virtue-value-action framework of the Century of Türkiye Education Model, which began to be used in 2024, includes 20 values, 17 goals in the SDGs, and 12 competencies in the ESCF. The first sub-problem of the research is related to the virtue-value-action framework and SDGs, while the second sub-problem is related to the virtue-value-action framework and ESCF.

When the virtue-value-action framework is evaluated together with the SDGs and ESCF, it reveals that the average alignment rate is 75% (SDGs 85%, ESCF 65%) and that a value-based approach is critical for a sustainable future. Indeed, it can be said that the Century of Türkiye Education Model plays an important role in raising individuals equipped with the SDGs and ESCF within the virtue-value-action framework. By carrying out the actions specified in the virtue-value-action framework, each child equipped with the targeted values will be willing and eager to take conscious steps towards sustainability goals in the roles they will assume as individuals in society in the future, and with this effort, they will shape society. Based on the findings and results of the research, it can be recommended that adjustments be made to values that are not compatible with sustainability goals and the virtue-value-action framework and that social participation in sustainable development processes be increased.

Yazar Katkıları: Araştırmada yer alan tüm yazarlar eşit katkı sunmuştur.

Çıkar Çatışması: Yazarlar arasında herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Etik Beyanı: Bu çalışmada “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi”nde belirtilen kurallara uyulduğunu ve “Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler”e dayalı hiçbir işlem yapılmadığını beyan ederiz. Aynı zamanda tüm yazarların çalışmaya katkıda bulunduğunu, yazarlar arasında herhangi bir çıkar çatışmasının bulunmadığını, tüm etik ihlallerde tüm sorumluluğun makale yazarlarına ait olduğunu beyan ederiz.

Etik Kurul İzni: Araştırmanın etik onaya ihtiyacı bulunmamaktadır.

Finansman: Bu araştırma herhangi bir fon almamıştır.

Telif Hakları: Millî Eğitim dergisinde yayımlanan çalışmaların Creative Commons Atıf-Ticari Olmayan 4.0 Uluslararası Lisansı ile lisanslanmıştır.

Veri Kullanılabilirliği Beyanı: Bu çalışma sırasında oluşturulan veya analiz edilen veriler, talep üzerine yazarlardan temin edilebilir.

Yazma Yardımı için Yapay Zekâ Kullanımı: İngilizce geniş özetin yazım ve dil bilgisi düzeltmeleri için yapay zekâdan (ChatGPT) yardım alınmıştır.

Kaynakça

- Alamdar, S. G., & Ceylan, M. (2025). Çocuk edebiyatı yapıtlarının erdem-değer-eylem çerçevesi açısından incelenmesi. *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 15(1), 223-260.
- Almış, S., & Yılmaz, M. T. (2011). İnsanın toplumsal doğası ve toplumsalın sürdürülebilirliği açısından eğitim. *Eğitim Bilim Toplum*, 9(33), 28-40.
- Arslan, A. (2025). TYMM erdem-değer-eylem çerçevesinin incelenmesi. *Temel Eğitim*, 7(27), 106-121. <https://doi.org/10.52105/temelegitim.1758139>
- Arslankara, V. B., & Arslankara, E. (2024). Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli'nin felsefi temelleri: Ontolojik, epistemolojik ve aksiyolojik bakış açılarından bir değerlendirme. *İstanbul Eğitim Dergisi*, 1(1), 121-145. <https://doi.org/10.71270/istanbulegitim.istj.1557889>
- Avrupa Komisyonu. (2025). *GreenComp: Avrupa sürdürülebilirlik yeterlilik çerçevesi*. https://joint-research-centre.ec.europa.eu/greencomp-european-sustainability-competence-framework_en (Erişim tarihi: 3 Nisan 2025).
- Bashir, F. M., Bornoma, A. H., & Idris, H. A. (2019). The influence of secondary school teachers on educational sustainability in Mubi Nigeria. *Journal of Public Value and Administrative Insight*, 2(2), 11-14.
- Başkale, H. (2016). Nitel araştırmalarda geçerlik, güvenirlik ve örneklem büyüklüğünün belirlenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 9(1), 23-28.
- Berkowitz, M. W., & Bier, M. C. (2005). What works in character education: A research-driven guide for educators. Character Education Partnership.
- Bianchi, G., Pisiotis, U., & Cabrera Giraldez, M. (2022). *GreenComp Avrupa sürdürülebilirlik yeterlilik çerçevesi*. In Y. Punie, & M. Bacigalupo (Eds.), *JRC Science for Policy Report*. Avrupa Birliği Yayın Ofisi. <http://dx.doi.org/10.2760/13286>
- Birleşmiş Milletler (2015). *Transforming our world: The 2030 agenda for sustainable development*. <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/21252030%20Agenda%20for%20Sustainable%20Development%20web.pdf> (Erişim tarihi: 10 Eylül 2025)

- Birleşmiş Milletler (2025). *Sürdürülebilir kalkınma amaçları*. <https://www.kureselamaclar.org> (Erişim tarihi: 27 Mart 2025)
- Bulut, B., & Çakmak, Z. (2018). Sürdürülebilir kalkınma eğitimi ve öğretim programlarına yansımaları. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 7(4), 2680-2697.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. & Demirel, F. (2020). Eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri (29. baskı). Pegem Akademi Yayıncılık.
- Chang, C. H., & Pascua, L. (2017). The curriculum of climate change education: A case for Singapore. *The Journal of Environmental Education*, 48(3), 172–181. <https://doi.org/10.1080/00958964.2017.1289883>
- Duyul, S., Duyul, Y., Kesman, M., & Kesman, M. (2025). Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli konusunda öğretmen görüşleri. *Ulusal Eğitim Dergisi*, 5(3), 20262.
- Geçimli, M., & Kayahan Yüksel, D. (2024). Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli erdem-değer-eylem çerçevesi: Güz dönemi 5. sınıf Türkçe ders kitabı bağlamında bir inceleme. *Uluslararası Toplumsal Bilimler Dergisi*, 8(4), 160-174. <http://dx.doi.org/10.30830/tobider.sayi.20.9>
- Güneş, G., & Yıldırım, Y. (2024). 2018 ve 2024 hayat bilgisi dersi öğretim programlarının değerler eğitimi açısından incelenmesi. *Uluslararası Eğitim ve Bilim Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 66-84.
- Jóhannesson, I. Á., Norðdahl, K., Óskarsdóttir, G., Pálsdóttir, A., & Pétursdóttir, B. (2011). Curriculum analysis and education for sustainable development in Iceland. *Environmental Education Research*, 17(3), 375–391. <https://doi.org/10.1080/13504622.2010.545872>
- Kadırhan, Z., & Şat, M. (2025). A review of studies on the Türkiye Century Maarif Model. *Primary Education*, 7(27), 84-105. <https://doi.org/10.52105/temelegitim.1730094>
- Kalaycı Alas, D., & Korutürk, K. (2024). Exploring the impact of values education on sustainable environmental awareness and behavior among eighth-grade students. *Sustainability*, 16(21), 9302. <https://doi.org/10.3390/su16219302>

- Karasar, N. (2008). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Nobel Akademik Yayıncılık.
- Kemerkaya, G., Gedik Altun, S. D., & Meydan, A. (2025). Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli öğretim programı ortak metninde yer alan sürdürülebilirlik yeterliğinin incelenmesi. *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(60), 704-723. <http://doi.org/10.70736/ijoes.1651>
- Lickona, T. (1991). *Educating for character: How our schools can teach respect and responsibility*. Bantam Books.
- Melis, C., Borg, F., & Falcicchio, G. (2025). Sustainability in early childhood education: A comparison among national curricula in Italy, Norway and Sweden. *Environmental Education Research*, 1–22. <https://doi.org/10.1080/13504622.2025.2505954>
- Miles, M. B., & Huberman, M. A. (1994). *An expanded sourcebook qualitative data analysis*. Sage Publications
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2024a). *Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli ortak metni*. <https://tymm.meb.gov.tr/ortak-metin> adresinden (Erişim tarihi: 28 Mart 2025)
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2024b). *Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli öğretim programları okuryazarlığı öğretmen kılavuz kitabı*. <https://tymm.meb.gov.tr/upload/kilavuz/modul-3-yayin.pdf> (Erişim tarihi: 28 Mart 2025)
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2025). *2025-2026 eğitim ve öğretim yılına ilişkin iş ve işlemler*. <https://mevzuat.meb.gov.tr/dosyalar/2288.pdf> (Erişim tarihi: 15 Eylül 2025)
- Nucci, L., Narvaez, D., & Krettenauer, T. (Eds.). (2014). *Handbook of moral and character education* (2nd ed.). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203114896>.
- Özkan, H. H. (2006). Popüler kültür ve eğitim. *Kastamonu Education Journal*, 14(1), 29-38.
- Pham Xuan, R., & Håkansson Lindqvist, M. (2025). Exploring sustainable development goals and curriculum adoption: A scoping review from 2020–2025. *Societies*, 15(8), 212. <https://doi.org/10.3390/soc15080212>

- Patton, M. Q. (2014). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri*. (M. Bütün & S. B. Demir, Çev. Ed.). Pegem Akademi Yayıncılık.
- Ravitch, S.M., & Carl, N. M. (2019). *Qualitative research: Bridging the conceptual, theoretical, and methodological*. Sage Publications.
- Rushton, E. A. C., & Walshe, N. (2025). Curriculum making and climate change and sustainability education: a case study of school teachers' practices from England, UK. *Environmental Education Research*, 31(5), 1083–1097. <https://doi.org/10.1080/13504622.2025.2471990>
- Saldaña, J. (2019). Birinci döngü kodlama yöntemleri. (A. Tüfekci-Akcan & S. N. Şad, Çev. Ed.). *Nitel araştırmacılar için kodlama el kitabı* içinde (ss. 67-210). Pegem Akademi Yayıncılık.
- Sağlık, A. M. (2024). Uluslararası şirketlerin sürdürülebilirlik raporlarının incelenmesi. *İctimaiyat*, 8(2), 402-416. <https://doi.org/10.33709/ictimaiyat.1423918>
- T.C. Sayıştay Başkanlığı. (2025). *Sürdürülebilir kalkınma amaçları*. <https://www.sayistay.gov.tr/pages/127-surdurulebilir-kalkinma-amaclari> (Erişim tarihi: 29 Mart 2025)
- Seçgin, F. (2024). Sürdürülebilir kalkınma amaçları için değerlere dayalı eğitim: Sosyal bilgiler dersi sürecin neresinde?. *Türkiye Bilimsel Araştırmalar Dergisi*, 9(2), 212-228.
- Silverman, D. (2018). *Nitel verileri yorumlama*. (E. Dinç, Çev. Ed.). Pegem Akademi Yayıncılık.
- Sosyal, H. & Akbulut, S. (2024). 2024 Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli kapsamında hazırlanan 5. sınıf Türkçe ve sosyal bilgiler ders kitaplarında sürdürülebilir kalkınma amaçlarının görünümü. *Yükselen Eğitim Çalışmaları Dergisi*, 1(1), 33-46.
- Suárez-López, R., & Eugenio-Gozalbo, M. (2021). How is sustainability addressed in primary and secondary education curricula? Assessing the cases of Spain and Portugal. *International Research in Geographical and Environmental Education*, 31(2), 106–122. <https://doi.org/10.1080/10382046.2021.1924498>

- Sureda-Negre, J., Oliver-Trobat, M., Catalan-Fernández, A., & Comas-Forgas, R. (2014). Environmental education for sustainability in the curriculum of primary teacher training in Spain. *International Research in Geographical and Environmental Education*, 23(4), 281–293. <https://doi.org/10.1080/10382046.2014.946322>
- Tekbıyık, A., & Akdeniz, A. R. (2017). Fen bilimleri eğitime değerler eğitiminin entegrasyonu üzerine bir değerlendirme. Ö. Demirel & S. Dinçer (Ed.), *Küreselleşen Dünyada Eğitim* içinde. Pegem Akademi.
- Temur, S. (2025). Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli öğretim programları ortak metnin kapsayıcı ölçme ve değerlendirme ilkeleri açısından incelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 50(Ek Sayı 1), 19-41. <http://dx.doi.org/10.15390/EB.2025.13988>
- Tilbury, D. (2011). *Education for sustainable development: An expert review of processes and learning*. UNESCO.
- Tutar, H. (2022). Nitel araştırmalarda geçerlilik ve güvenilirlik: Bir model önerisi. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(Özel Sayı 2), 117-140.
- Ülçay, O. (2024). Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli değerlendirmesi. *Ulusal Eğitim, Toplum ve Dünya Dergisi*, 1(2), 70-75. <https://doi.org/10.5281/zenodo.11097248>
- Varol, M. Ç. (2022). Bir sürdürülebilirlik örneği olarak ikinci el tüketim. *Kritik İletişim Çalışmaları Dergisi*, 4(1), 51-68. <https://doi.org/10.53281/kritik.1130993>
- Westberg, J., & Primus, F. (2023). Rethinking the history of education: Considerations for a new social history of education. *Paedagogica Historica*, 59(1), 1-18. <https://doi.org/10.1080/00309230.2022.2161321>
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2021). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (12. baskı). Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, G. (2022). 2015 ve 2018 hayat bilgisi öğretim program kazanımlarının taksonomik incelenmesi. *Millî Eğitim Dergisi*, 51(233), 665-687. <https://doi.org/10.37669/milliegitim.793390>

- Yıldırım, Y., & Çalışkan, A. (2024). Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli'nin 21. yüzyıl insan profili açısından değerlendirilmesi. *Elektronik Eğitim Bilimleri Dergisi*, 13(26), 204-220. <https://doi.org/10.55605/ejedus.1548121>
- Yurdakal, İ. H. (2024). Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli: 2024 ilköğretim Türkçe dersi öğretim programının (1, 2, 3 ve 4. sınıflar) incelenmesi. *Temel Eğitim Dergisi*, 24, 76-88.